

ÖZET

Kültür toplumlarda tarihsel, toplumsal gelişme sürecinde yaratılan tüm maddi-manevi değerlerin oluşturulması ve gelecek nesillere iletiminde kullanılan araçlar bütünüdür.

İnsanoğlu göçebe toplumdaki yerleşik düzene geçtikten sonraki süreçte dahil olduğu, toplumun kültürel değerlerini, gelenek-görenek ve inançlarını isteyerek ya da istemeyerek sosyo-kültürel kapsamda benimsemek ve uygulamak zorunda kalmıştır. Bu zorunluluk içinde çok eski çağlardan günümüze değin, teknolojik ve sosyal ilişkilerindeki başarısızlıklarını, bir takım nedeni belli olmayan rahatsızlıkların hep bir nedeni aranmış bunları açıklamada ve önlem almada doğaüstü güçlerin yanı sıra, çeşitli objeler, mekânlar ve gizli güçlerden yararlanmaya çalışmıştır.

Boratav'a göre amulet (nazar) ; “bakışlarında zararlı güç bulunan bazı insanların bu özellikleri nedeniyle bir kişiye, bir hayvana ya da nesneye bakmakla canlı üzerinde hastalık, sakatlık hatta ölüm; nesne üzerinde ise sakatlanma, kırılma gibi olumsuz bir etkinin meydana gelmesi” dir (Boratav, 1997: 119).

Eski çağlara kadar uzanan amulet (nazar) kültürü, yeryüzünde yaşayan ne kadar farklı toplum varsa o kadar da farklı amulet kültürü bulunmaktadır.

Bu makale de amulet (nazar) kültürünün Göller Bölgesi ile ilgili inanç, uygulama ve sözlü kültür ürünleri kapsamında ele alınarak, araştırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Amulet, Gelenek, İnanç, Somut Olmayan Kültürel Miras.

AMULET CULTURE OF LAKE REGION

ABSTRACT

Culture is the group of instruments which are being used for two purposes: To create all material and non material values which were spawned during social development and to convey them to the next generation.

Having passed to sedentary life, mankind was obliged to apply the culture values, traditions and beliefs of the society that they attended, either willingly or unwillingly; under social-culture values. Under this obligation, from old ages to today; technological, social and some uncertain reasons of failures have been searched. People tried to find secret powers, explaining and taking precautions for these.

According to Boratav, amulet is a case that results in really bad on humans or animals by glimpse of people whose aims are evil. Those evil people may cause diseases or even deaths on humans or animal just staring at them. They also cause things or goods go bad because of their wicked eyes. These kind of people have bad intentions in their lives.

In Amulet Culture which dates back to ancient times. There are as many different amulet cultures the number of communities living on earth.

Belief, practice and object of verbal culture about amulet culture in “Göller Bölgesi” are investigated through this article.

Keywords: Amulet, Tradition, Belief, Intangible, Cultural Heritage.

* Süleyman Demirel Üniversitesi Seramik Cam Bölümü

** Süleyman Demirel Üniversitesi Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı Tezhip Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi

Akdeniz Bölgesi'nin batı bölümünde ve iç kesiminde yer alan Isparta ili, "Göller Bölgesi"nin merkezi konumundadır. Isparta doğudan Konya'nın Beyşehir, Doğanhisar ve Akşehir ilçeleri; kuzeyden Afyon'un Çay, Şuhut, Dinar ve Dazkırı ilçeleri; batıdan Burdur'un Merkez, Ağlasun ve Bucak ilçeleri; güneyden ise Antalya'nın Serik ve Manavgat ilçeleri ile komşudur. İlde Merkez ilçe ile birlikte, Aksu, Atabey, Eğirdir, Gelendost, Gönen, Keçiborlu, Senirkent, Sütçüler, Şarkikaraağaç, Uluborlu, Yalvaç ve Yenişarbademli olmak üzere 13 ilçe vardır. Merkez ilçeden sonra gelen en büyük ilçe merkezi Yalvaç'tır. En az nüfuslu ilçe ise Yenişarbademli'dir.

İlin yüksek ve engebeli olan toprakları, kuzeydoğudan ve doğudan Sultan Dağları, Beyşehir Gölü, Göl Dağları'nın güney uzantıları, güneyden Antalya Havzası'nın yüksek kesimleri, batıdan ve güneybatıdan Karakuş Dağları, Söğüt Dağları, Burdur Gölü ile Ağlasun ve Bucak yaylaları gibi doğal sınırlarla kuşatılmıştır. Isparta ili toprakları genelde engebeli bir yapıya sahiptir.

Fotoğraf 1: Isparta İl Haritası

Göller bölgesinin tarihi, antik çağlara kadar uzanan Isparta'da Lidyalılar, Frikler, Persler, Helenler, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular ve Osmanlılar hüküm sürmüşlerdir.

Antik çağlardan beri farklı medeniyetlerin yerleştiği bu toprakta yaygın olarak amulet (nazar) kültürünün kökeni, Neolitik çağa kadar uzanmaktadır. Eski dönemlerde Babil'de amulete karşı muskalar kullanıldığı gibi, eski Mısır da "Osiris Gözü (Horus

Gözü)” diye bilinen koruyucular çok ünlüdür. Yunanlıların “Matisma”, Arapların “Elayn” göze gelme, kem gözdür. Amulet inancı eski Babil, Mısır, Sümer, Akatlar kısacası tüm Anadolu ve yakın bölge uygarlıklarında görülmektedir.

Amulet konusunda araştırmaları bulunan Stephan Longdon, “Sümer metinlerinde M.Ö 4-3 bin yıl öncesine kadar giden amulet metinli yazıtların bulunduğunu belirtmektedir. Bu metinlerle 6 bin yıllık tarihi geçmişi kanıtlamaktadır” (Longdon, 1992: 39).

Sümerlerin amulet olarak kullandıkları şekil ve figürler eski Mısır ve Muhanjedaro objeleri ile benzerlik gösterir. Küçük antilop, akrep, su aygırı, balık vb. Anadolu’da arkeolojik kazılarda çıkan eşyalar arasında kaplumbağa, baykuş vb. figürler bulunmuş Alaca Höyükte kalkerolitik tabakasında insan idolleri ile beraber tavşan idollerine rastlanmıştır. Aynı figürler Ahlatlıbel ve Alishar’da da bulunmuştur. Tavşan motifi eski Anadolu kültüründe köklü bir yere sahip olan Altaylarda ve diğer kabilelerde (smoyetlerde) rastlanmaktadır. Günümüzde Anadolu’da hala bunun izlerine rastlanır. Evleri nazardan korumak için tavşan ayağı veya başı asılır.

Birçok kültürün geçit yeri olan Anadolu’da Göller bölgesi amulet inancına ve objelere geniş ölçüde yer verildiği görülmektedir.

Kur’andan alınan ayetlerin yazılı bulunduğu muskalar hastalıklardan, nazar değmesine karşı kullanılan etkili amuletlerdir.

Dünya etnilerinde olduğu gibi Anadolu’da taşların gücüne inanılır. Bu taşlar çakmak taşı, kan taşı, renkli taşlar, çakıl taşları, kıymetli taşları içerir. Anadolu’nun hemen hemen her yerinde insanlara uğur getiren ve hastalıklara iyi ettiği iddia edilen taşlara rastlanır. Bu geleneği çok eski dönemlere kadar götürmek mümkündür. Sadece orijinal taşların gücüne inanılmakla kalınmayıp nehir taşlarına cami, yadır, türbe, mescit taşlarının da gücüne inanılmış bu taşların insanlara mutluluk getirdiği, hastalıklara iyi geldiği ve tehlikelerden koruduğu düşünülmüştü.

Taşların gücüne olan inanç sadece Anadolu Türklerinde değil, diğer Türk boylarında da hakim inançtır. Türk komutan Tonyukuk’un heykelinin üzerinde o zaman amulet olarak kullanılan taş bulunmaktadır.

“Kan taşı” denilen taşların burun kanamasına iyi geldiği, yılan benzer taşlarda, yılan taşı olarak yılan sokmalarından korunma için taşınırdı.

Anadolu’da üzerlik tohumu, çörek otu, soğan, sarımsak veya kabukları, çitlembik dalı, iğde çekirdeği vb. gibi doğada gücüne inanılan bitkilerde tütsü yapılarak ya da taşınarak nazardan koruyacağına inanılan amuletlerdir. Göller bölgesi amulet

kültüründe yeni bir eve taşınırken ev temizlendikten sonra üzerlik tohumu, sarımsak, soğan kabukları ile tütsülenir. Bu tütsünün evdeki kötü ruhların kötü etkilerinin yok edildiğine inanılır.

Yine de tarihi çok eskiye dayanan amulet (nazar) inancının tam olarak ne zaman ortaya çıktığı bilinmemekle beraber ağızdan-ağıza, nesilden nesile yerleşmiş kalmış, felaketlerin, başa gelebilecek belaların açıkça sebebi olarak görülmüştür.

Amulet inancı insanlık tarihi kadar eski olup, ilkel toplumlarda günümüz modern toplumuna kadar varlığını sürdürmüştür.

Halk kültüründe 3, 5, 7, 40 vb. sayıların her biri kutluluk, hayırlılık, uğurluluk anlamı taşır. Söz konusu sayılara özel anlamlar kazandırma, sadece Türklere özgü olmayıp en eski uygarlıklardan bu yana birçok toplumun geleneklerinde görülmektedir(Boratav, 1997: 90-91).

Anadolu'nun hemen hemen tüm bölgelerinde karşılaşılan ve evrensel nitelik taşıyan amulet inancı “Belli bir insanın özelliği olarak bilinen, insanlara, öncelikle çocuklara, eve, mala, mülke hatta cansız varlıklara zarar veren bakışlardan fırlayan çarpıcı ve öldürücü güçtür” (Gökbuket, 1979: 29).

Arapça ve Türkçe’de bakış anlamına gelen nazarın mavi gözlü kişilerde daha fazla bulunduğuna inanılmaktadır (Bayrı, 1955: 1107).

Amulet (nazar) inancı Anadolu’da halk arasında anonim olarak yayılması eski çağ kültüründeki inançların kuşaktan kuşağa geçmesi, tek Tanrılı (Şamanizm) dinlerin doğuşundan sonra ortaya çıkan özlerindeki eski inançlarının kalıntısı veya farklı göçler olmuş Anadolu topraklarına dışarıdan gelenlerin Anadolu’da yerlilerle kaynaşan göçmen inançlarından oluştuğu düşünülmektedir.

Anadolu toprakları birçok medeniyete beşiklik etmesi nedeniyle amulet kültürünün zenginliğini de beraberinde getirmiştir.

GÖLLER BÖLGESİ AMULET KÜLTÜRÜ ÖNCESİ KULLANILAN OBJELER

Gümüşt en Muska (Hamayıl): Isparta-Merkez

Gümüşt en yapılmış olan muskanın içine Kur’an ayetleri kâğıt parçasına yazılıp zincirle boyuna asılır. Özel tekniklerle yapılan bu muskaya, ayetleri muhafaza etmek ve saklamak amacıyla üst kısmından sürgü yapılarak hamayılın açılıp kapanması sağlanmıştır.

İçinde ayet yazılı ve göz resmi olan nazarlıklar, arabaların camlarına yapıştırılan eller, elin ve beş parmağın tehlikeli bakışa karşı koruma vazifesi gördüğüne inanılmasındandır. Prof.Westermarck yaptığı araştırmada: Başkasının gözüne gelmeye karşı, kendini korumanın en kısa yolu şudur: O adama karşı sağ elinizi, parmakları açık uzatacaksınız ve “beş gözünün içine” veya “ beş gözünün üstüne” diyeceksiniz ve sağ elinizin bu hareketinin aynısını sol elinizle de tekrar edeceksiniz; yalnız bu defa “beş ve küçük beş” yahut beş yerine “beşler” diyeceksiniz. Bana ısrarla temin edildi ki bu hareketlerin ve sözlerin mevzuu, şeameti geri çevirmek ve gözden çıkan fena nazarı geldiği yere atmaktır. “Beş gözünün üstüne “ sözü tehlikeli nazara karşı yollar kapatmak fikrini temsil eder. “Beş gözünün içine” sözü de gözün çıkartılması fikrini gösterir (Westermarck, 1938: 8-9).

Fotoğraf 2: Gümüş Hamayıl

Muska: Isparta-Merkez

Tanrı sembolü olup üçgen şeklinde yapılır. Üçgenin köşelerinin birleşim noktaları sivridir, paratoner vazifesi görür. Tanrı'nın sözü var diye üçgen şeklinde yapılan muska, çocuklara veya yetişkinlere nazardan korumak amacıyla hocaya “nazar muskası” yaptırılarak taşınır. Kur'an-ı Kerim'den birkaç sure ya da çeşitli dualar bir kağıda yazıldıktan sonra bu kağıt üçgen şekle getirilir ve yedi kat muşambaya sarılarak bir kumaş parçasının içerisine konularak dikilir. Hazırlanan muska sağ omuzda, boyunda ya da kıyafetlerin içinde taşınır.

Muskanın yedi kat muşambaya sarılması; muskanın dış etkenlere maruz kalmasını önleyerek etkisini veya gücünü azaltmamak için yapılan bir uygulamadır. 3, 5, 7 gibi

rakamlar gerek İslamiyet öncesi gerekse İslamiyet sonrası dönemlerde kutlu ve uğurlu kabul edilmiş olup, rakamlara mistik manalar yüklenmiştir.

Muskanın, sağ omuzda taşınmasının nedeni dini inançlardan dolayı olup, halk arasında sağ omuzda iyi ameller yazan, sol omuzda ise kötü amelleri yazan meleklerin bulunduğuna, dolayısıyla sağ tarafın iyi sol tarafın kötü güçlerin etkisinde kaldığına inancı ile ilgilidir.

Fotoğraf 3: Muska

Mavi Boncuk (Nazar Boncuğu): Isparta-Merkez

Gök kubbenin mavi renginin göz ve nazardan koruduğuna inanılır. Üzerinde göz şekli ve göze benzer resimler bulunan nazar boncuğu, çocukların omzuna, yastığına, kundağına takılır. İsteğe bağlı olarak da büyükler boyunlarına, bileklerine, kıyafetlerine takabilir.

“Göze gözle” karşı koymak fikriyle renk ve şekil olarak göze benzeyen her obje tek başına ya da bazı ilave objelerle tarihin derinliklerinden bu yana nazarın kötü etkilerine karşı savunma aracı olarak amuleti kullanmıştır.

Fotoğraf 4: Nazar boncuğu

Nazara karşı mavi boncuk kullanma, Türklerin eskiden beri uyguladıkları bir yöntemdir. Boncuk kelimesi, Kaşgarlı Mahmud tarafından Doğu Türkçesinde “monçuk” şeklinde tespit edilerek “atın boynuna takılan değerli taş, arslan tırnağı, muska gibi şeyler” olarak açıklanmıştır. Yine aynı yerde “monçuk” kelimesi “boncuk, süs için boyuna takılan değerli taşlar” şeklinde anlamlandırılmıştır (Divanü Lugat-it-Türk, I, 475-28).

Mavi boncuk kişilerin dışında evlerin girişlerine, taşıtlara, hayvanlara ve hayvanların barınaklarına, bitki ve çiçeklere, tarlalara da asılabilir. Asıldığı yerlerde nazar değmesi durumunda nazar boncuğu kötü bakışları üzerine çektiği için çatladığına inanılır.

Halk arasında farklı özellikleri bulunduğu inanılan kişinin, bitkinin, çiçeğin, hayvanın kısacası canlı ya da cansız varlıkların hayranlıkla söz etmesinin ardından, nazar değme olayının meydana gelmemesi için “maşallah”, “Nazar değmez inşallah” gibi sözler söylenir.

Bunun sözle ifade edilmesinin yanı sıra, maşallah yazılı altın veya gümüş takıların, çocuklarının omzuna iliştirdiği, boyunlarına ya da bileklerine takıldığı görülür.

Buğday Başakları: Isparta- Atabey

Halk arasında bolluk ve bereketin simgesi olduğuna inanılan buğday başakları saç örgüsü şeklinde örülerek eve nazar değmesin ve bereket getirisin düşüncesiyle asılır. Evin dış duvarına asılırsa başkalarının kıskançlık ve çekememezlik duygularının yok edeceğine inanılır.

Fotoğraf 5: Buğday Başakları

Buğday Tanesi: Isparta-Kuleönü

Buğday tanelerinden 7 tanesine ayrı ayrı dua okunarak, mavi kumaş parçasına konularak muska şeklinde dikilir. Çengelli iğne ile çocuğun sağ omzuna takılır.

Çıtlık Dalı: Isparta-Çünür/Yalvaç

Çıtlık dalı parçası içine ip geçirilecek şekilde biçimlendirilip, araya mavi boncuk konularak çengelli iğne ile elbisenin sağ omzuna veya iç çamaşıra tutturularak kişinin kötülüklerden korunacağına inanılır.

Fotoğraf 6: Çıtlık Dalı

Yine Yalvaç'ta yapılan bir başka nazarlık, “dildegmez, dığan” diye de adlandırılan çıtlık ağacının dalından yontularak yapılan bir nazarlık türüdür (Günay,1997: 183).

Çörek Otu: Isparta-Sav

Mavi bez içine 41 adet çörek otunun her tanesi ayrı ayrı okunarak konduktan sonra muska şeklinde dikilir. Yapılan muska çengelli iğneyle giysi üzerinde taşınır. Çörek otu hastalıklara ve nazara karşı kullanılır.

Fotoğraf 7: Çörek Otundan Yapılmış Muska

İğde Çekirdekli Kolye: Isparta-Yalvaç

İğde çekirdeğinin ipe dizilmesiyle yapılan kolye ve bilezikler tüm bayanlar tarafından nazardan korunmak için tercih edilen nazarlık şeklidir. İğde çekirdeğinin hiçbir işlem uygulanmadan direkt olarak kişi cebinde taşırsa da nazardan koruduğuna inanılır.

İğde Dalı: Isparta-Çünür

Göller Bölgesinde yaygın olarak iğde ağacının kutsal olduğuna, hiçbir kötülüğü barındırmayacağına ve dikenleriyle kötülükleri kovacağına inanılmaktadır. Anadolu'da kutsal ağaçlar meyvesiz olmakla birlikte meyveli bir ağaç olan iğde kutsal ve nazardan koruyucu ağaç olarak kabul edilmektedir. İğde ağacının dalından bir parça kesilerek, çentikler atılıp şekillendirilir ve dalın içi delinir, mavi boncuk eklenip çengelli iğne ile çocukların omzuna takılır.

Fotoğraf 8: İğde Dalı

Karaağaç: Eğirdir-Barla

Kayın ağacından küçük bir dal parçası 5-7 kat halinde yontulması ve ucuna bir delik açılarak çengelli iğneye takılmasıyla meydana gelmektedir. Çocukların sağ omzuna takılır veya evi nazardan koruma düşüncesiyle evin giriş kapısına asılır.

Fotoğraf 9: 5 Kat Yontulmuş Karaağaç

Özerlik (üzerlik) Tohumu: Isparta-Çünür

Evlere bereket getirsin düşüncesiyle nazarlık olarak örülüp evin bir köşesine asılır. Ana erkilliğin ifadesi olarak evin kadını temsil eder. Tütsü olarak kullanıldığında baş ağrısına iyi geldiğine inanılır.

Fotoğraf 8: Üzerlik

Anadolu'nun hemen her yerinde tedavi amaçlı olarak uygulanan tütsü eski Yunanlılardan Romalılara, Budislerden Hindulara, Musevilerden Müslümanlara kadar tüm toplumlarda bu inanç görülmektedir.

Tütsülemenin esasını, herhangi bir maddeyi ateşte yakmak ve hastayı meydana gelen dumanla temas ettirmek oluşturur. Tütsü, Türk Dünyasında eskiden beri görülen bir tedavi şekli olup, arındırma, temizleme, tedavi etme vasfı olan ateş kültü ile de doğrudan bağlantılıdır. Büyüden, nazardan, hastalıklardan korunma şeklidir. 1915 Yılında Aksu şehrinde bir ayinini seyreden, S. Malov'un tesbitlerine göre, ayini yöneten bahşı, yaptığı tütsü ile bir hastayı iyileştirmeye çalışmıştır (İnan 1976: 111-112).

Anadolu' da uygulanan tütsülerin genel olarak en önemli malzemesini üzerlik oluşturur. Toplum arasında bilinen inanışa göre üzerlik otu şehit kanı dökülen topraklarda yetişmektedir.

Sarımsak: Isparta-Merkez

Sarımsaktan yapılmış nazarlığın eve asıldığında evi yılandan koruduğuna, çocuğa takıldığında ise yılan sokmasından çocuğu koruyacağına, keskin kokusuyla kötülükleri uzaklaştırılacağına inanılır. Sarımsak ile birlikte üç İhlas ve bir Fatiha sureleri bir kağıda yazılarak, Üçgen şeklinde katlanıp bir bezin içine dikilerek çocuğun omzuna takılır.

Fotoğraf 9: Sarımsak

Sarımsağın koruyuculuğu ve iyileştiriciliği ile ilgili inanç, Avrupa ve Orta Doğu'dan Uzak Doğu'ya kadar uzanır. Ortaçağda sarımsak, yaralanmaya karşı, savaşlarda taşınırdı. Denizciler, her türlü tehlikeden korumak için yanlarına sarımsak alırlardı (Morris,1999:97).

Susam-Çörek Otu: Isparta-Sav

Doğacak olan çocuğun yatağının, kıyafetlerinin üzerine bereket getirmesi için susam-çörek otu karışımı serpilir.

Yenmeyen meyve ve tohumların çekirdekleri:

Yabani bitki tohumların genellikle bolluk ve bereketi simgelediğine inanılmakta olup, nazara karşı omuzlarda taşınır ve nazar değebilecek ortamlara asılır (İğde, çitlembik, acıbadem, yabani erik, çam kozalığı, kızılıçık, yabani hurma vb).

Fotoğraf 10: Çitlembikten Yapılmış Kolye

Çitlembik, çetere şekline getirilerek nazara karşı kullanılan en gözde malzemedir.

Yumurta Kabuğu: Isparta-Merkez

Bitkileri ve çiçekleri nazardan korumak için yumurtanın içi boşaltılarak kabuğun yanına mavi boncuk bağlanarak bitkilerin ya da çiçeklerin dalına asılır. Yumurta kabuğu kötü bakışları üzerinde toplayarak nazardan koruyacağına inanılır.

Fotoğraf 11: Yumurta Kabuğu

Zeytin: Isparta-Şarkikaraağaç

Antik çağlardan beri kutsal bir ağaç kabul edilen zeytin ağacı, dostluk ve barışın simgesidir. Nazara karşı zeytin çekirdeği, mavi cam boncuklarla birlikte çengelli iğneye takılarak çocuğun sağ omzuna iliştilir ya da kolye şeklinde takılır.

Fotoğraf 12: Zeytin Çekirdeğinden Kolye

Amulet (nazar) anlam olarak bir gözden, derinden bir bakıştan ya da iyi olmayan düşüncelerden kaynaklanan batıl bir inanç olarak bilinmektedir. Nazar'ın bilimsel

olarak tanımı, “Gözdeki fotoreseptörlerin kasılması sonucu açığa çıkan negatif ve pozitif göz akım dalga ışımına” denir (Hani, 2004).

İnsanoğlunun varolduğu günden bugüne kadar geçen süreçte tüm kültürlerde yer alan amulet (nazar) inancı Anadolu coğrafyası içinde yer alan Göller Bölgesinde de farklı biçim ve inançlar şeklinde kendini göstermektedir.

Amulet inancının başlangıcı yazının kullanılmadığı tarihlere kadar uzanmakta olup, eski Mısırlılar, Fenikeliler, Yunanlılar, Romalılar tarafından el şeklinde muskaların kullanıldığı tespit edilmiştir. Eski Mısır’da en çok göz şeklinde olan ve “udjad gözü” adı verilen muskalar kullanılmıştır. Ayrıca Firavun döneminde de antik Mısır’da kral mezarlarında ve antik gemilerde koruyucu olarak sıklıkla kullanırken Yunan ve Roma’da da kullanılmış Yahudi, Budist, Hindu, İslam inançları içinde de yerini almıştır (Ünal, 2009).

Göller Bölgesi tarihi süreç içinde Lidyalılar, Frikler, Persler, Helenler, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular ve Osmanlı gibi birçok kültüre ev sahipliği yapmıştır. Bu nedenle bölge halk kültürü, farklı dinlerden ve farklı kültürlerden beslenmesinden dolayı, farklı gelenek-göreneklerle ortak bir kültür oluşturmuştur. Bu kültür doğrultusunda günümüzde varlığını sürdüren amulet (nazar) inancı kaynağını sosyolojik, dini, psikolojik ve sözlü anlatım sistemlerinden almıştır. Bölge insanı eski dönemlerden günümüze kadar geçen süreçte kaza, hastalık, ölüm gibi olumsuz etkilerinin olduğuna inandığı nazardan korunmak için çeşitli yöntemler kullanmıştır.

Günümüzde Göller Bölgesinde hala devam etmekte olan amulet inancına karşı korunmak amaçlı çeşitli malzemeler yaygın olarak kullanılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Bayrı, M. H. (1955). ‘Nazar ve Nazarlıklar’ Türk Halk Bilimi Araştırmaları, Ankara.
- Boratav, P. (1997). 100 Soruda Halk Folkloru, İstanbul: Bilgesu Yayınları.
- Gökbuket, M. (1979).Anadolu’da Göz ve Nazar İnançları, Türkiyemiz. 29. 10, İstanbul.
- Gökhan, H. ‘Nazar/Her Yönüyle Nazar Tahlili’, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul, 2004
- Günay, N. (1997). ‘Yalvaç’taki Halk İnanışlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi’ [Bildiri]. I. Uluslar arası Pisidia Antiocheia Sempozyumu Bildiri Kitabı, (2-4 Temmuz 1997). (ss. 183). Yalvaç.
- İnan, A.(1976). Eski Türk Dini Tarihi, Kültür Bakanlığı, No:9, İstanbul.
- Kaşgarlı Mahmud, (1992). Divanü Lûgat-it-Türk, C.I-II (Çev. Besim Atalay), 3. b. TDK Yayınları, Ankara.
- Longdon, S. (1992). ‘An Incantation in the ‘House of Light’ Against the Evil Eye’. The Evil Eye. Editör: Dundes, Alan. England-Londra: A Case Book. 39-40
- Morris, D. (1999). Koruyucu Tılsımlar. (Çev. Mehmet Harmancı). İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Ünal, S. ‘Nazar Boncuğu Yapımında Mısır Pastası’ International Turkey-Egypt Relation Symposium, 2009, Kahire-Mısır.
- Westermarck. (1938). Putperestlik Devrinden Kalan Yaşayagelen İtikatlar, Kötü Göz.(Çev.Şahap Nazmi Coşkunlar). İstanbul.